

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinae Pontificiae Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiae Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiae, à P. Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Art. 1. Prænotanda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63780)

qualitatem inducunt, aliunde non compensatam: vel solummodo præsūmit, usurarium animum sub pallio honesti contractus latere: vel novam legem positivam pro suis ditionibus constituit. In quocunque sensu Decretalem Sixtinam intelligamus, non obest illa nostræ doctrinæ.

§. 153.

Omnibus igitur perpenſis, potest conventio de lucro minore certo pro majore incerto adjici contractui societatis, modò quis intuitu ipsius societatis ad id non obstringatur, & servetur aliqua æqualitas, de qua tamen non mathematicè, sed moraliter ex communi æstimatione, & libero contrahentium consensu statuendum erit.

SECTIO VI.

De Contractu Trino.

§. 154.

Nemo in dubium vocabit Honestatem & Utilitatem Societatis, Affecurationis, & Conventionis de lucro certo pro incerto, si contractus hi singuli seorsim considerentur. Magnis autem animis agitur quæstio, an triplex hic Contractus inter eosdem contrahentes, circa eandem pecuniam ab uno collatam, successivè vel simul uno eodè tempore & actu, explicitè vel implicitè iniri possit. Ingenti aviditate inhiari lucro ex pecuniis percipiendo, abunde constat. Unde nonnulli, ut gratuitam præstationem Mutui eludant, pro Mutuo effingunt contractum, qui potius naturam societatis imitatur. (*Diff. I. §. 194. 195.*) Alii vicissim arguuntur sub nomine & pallio societatis celebrare verum Mutuum, de quibus hoc loco dicendum est.

L 3

§. 155.

§. 155.

Paradigma fufius.

Ut controversiæ status probè intelligatur, sequens Casus ponitur. Fortunatus Vir nobilis audit, aptari alicubi officinam fabricandis mercibus, quæ hucusque magnis impensis aliunde emebantur: conquiri socios, qui grandem pecuniæ summam conferrent ad negotium hoc patriæ utilissimum perficiendum, ex quo etiam magnum lucrum in singulos socios esset redundaturum. Fortunatus igitur qui filię suæ destinat dotem 12000. thalerorum, & jamjam 10000. ad hunc finem seposuit, boni publici simul promovendi, simulque dotis pro filia sua complendæ studio, dictos 10000. thaleros ad memoratum opus perficiendum impendere statuit. Optimè novit, periculosa esse initia hujusmodi negotiorum. Ne igitur omne id, quod pro dotanda filia jam seposuit, periculo exponat, quærit aliquem, cum quo contractum Affecurationis ineat, potius perditurus certam quantitatem Affecuratori præstandam, quàm integram summam, si res malè cesserint; spe tamen plenus, eam quantitatem, quæ Affecuratori esset exhibenda, abunde compensandam per lucrum ex nova officina percipiendum. Cùm autem Fortunatus ex una parte sciat, Directores totius operis ægrè libros computationum suarum alienis oculis, ac occultas rei perficiendæ vias alienis judiciis exponere; ex altera parte ipse nec harum rerum peritus, nec immodici lucri cupidus sit: optat potius securus esse de certo modico lucro, quàm magni lucri spem habere cum variis negotiationum molestiis conjunctam. Opportuno tempore offert se socium optatissimi hujus operis, cujus primarii Directores molestè ferunt, quòd Fortunatus Affecuratorem alium inquirat: offerunt ipsi Affecurationem totius summæ capitalis, simulque sibi gratum fore insinuant, si lucrum aliquod certum annuum acceptare, sibi que omne residuum, ad quod spem habere possèt, cedere vellet. Adscribitur itaque Fortunatus inter socios

socios novæ fabricæ cum 10000. thaleris (en contractum societatis) his conditionibus adjectis, ut integra hæc summa quocunque casu eveniente, restitueretur post quinque annos, quandocunque illis elapsis vel Fortunatus repetierit, vel Directores fabricæ reddere voluerint: (ecce contractum Assurance) interim autem pro primo quidem anno omnino nihil, in singulos sequentes annos darentur quinque in centum, seu 500. thaleri. (ecce conventionem de lucro certo pro incerto) Sub his conditionibus Fortunatus credit, se consecuturum inprimis meritum promoti utilissimi operis, simulque obtenturum duo thalerorum millia intra quinque annos, ad complendam destinatam dotem filix suæ, quæ intra hos annos ad ætatem nubilem esset perventura. Hæc conventio, qua inter easdem personas de eadem pecunia tres contractus, scilicet societatis, Assurance, & lucri certi pro incerto, simul conjunguntur, vulgo vocatur *Contractus Trinus*.

§. 156.

Fusiore sermone Casus hic proponitur, ut natura conventionis, & intentio contrahentium intimius pernoscat. *Solet in praxi sub brevi formula,* Optimè gnarus sum, tot ambages, animique reflexiones non fieri, quando jam aliunde notum est, quibus conditionibus in hoc negotio, in hac provincia, ab his mercatoribus contrahi solet. Totus autem plurium contractuum complexus brevissimis verborum formulis exprimi solet. (a) Necessaria sunt hæc formularum compendia præcipuè inter mercatores, ne longiores verborum ambages tempus præripiant, & litigiorum fomitem præbeant. Pauca cambialium literarum lineæ (§. 57.) plures conventiones complectuntur, majusque robur obtinent, quàm Notarius publicus præstare possit integro corio ambagibus verborum, & clausularum cautelis repleto. Sic Algebræ periti miro signorum compendio clarè exprimunt, quod alii agglomerata numerorum mole potius involvunt. Formulæ igitur contractuum

Etuum non sunt æstimandæ juxta sensum, quem ingerunt oculis Theologorum in Scholis, sed quem habent ex usu peritorum in foro.

(a) Varias hujus contractus formas inter mercatores Lugduni usitatas, refert GIBALINUS *de Usur. lib. 6.*

§. 157.

*Diversi-
mode ta-
men cele-
brari.*

Ex diversa forma contrahendi potest observari discrimen I. an tres contractus ineantur *simul* uno, eodemque tempore & actu, an verò *successivè*, ita ut hodie superaddatur Asscuratio societati heri initæ, & cras accedat conventio de lucro certo pro incerto. Credunt multi, Cardinalem CAJETANUM admisisse has conventiones inter easdem personas, modò fiant *successivè*, secus si simul eodem tempore. (a) II. An fiant *explicitè*, declarando clavis verbis contractum societatis cum annexa Asscuratione summæ capitalis, & certi lucri annui pro majore incerto præstandi: an verò *implicitè* tradendo pecunias, & stipulando certum lucrum juxta usum & morem cujusdam loci. III. An celebrentur hi contractus cum sufficiente notitia de singulorum natura, an verò ex defectu distinctæ notitiæ cum sola pia intentione contrahendi omni meliore modo, quo alii viri probi & docti contrahere, & ejuscemodi conventiones tanquam legitimas probare conspiciuntur, eo fere modo, quo aliqui dogmatum Christianorum non satis periti, Baptismum administrare dicuntur cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.

(a) Cardinalis CAJETANUS *Opusculor. tom. 1. tr. 31. respons. 11.* dicit Contractus Asscurationis & certificationis lucri posse licitè fieri inter Petrum & Paulum socios, modò *seorsim ac separatè* superaddantur societati. Hæc verba de diversis temporis intervallis intelligit DOMINICUS SOTUS *de F. & F. lib. 6. q. 6. art. 2.* LUDOVICUS LOPEZ *de contract. lib. 1. c. 65.* & apud eum FRANC. VICTORIA, omnes tres ex sacro Ordi-

Ordine Prædicatorum. Item JOANNES MALDERUS *Episcopus Antverpiensis in 2. 2. de Jus. tr. 3. c. 2. dub. 9.* Quando igitur P. DANIEL CONCINA *de usur. contr. trin. pag. 114. n. 4.* dicit, *nihil tam ineptum, tam puerile esse, quàm isthanc explicationem, qua rō successive explicetur per diversa temporis physica intervalla: nescio an pueriles ineptias Cardinali CAJETANO, an verò DOMINICO SOTO &c. tribuere velit: utrumvis valde inhumanum videtur.*

§. 158.

Contractus hic in controversiam vocari cœpit in Germania, circa initium sæculi decimi sexti. Cùm autem Doctores Germani inter se non convenirent, exterorum etiam mentem explorare statuerunt. Igitur CONRADUS KOELIN, insignis Theologus Ordinis Prædicatorum, & Cœnobii Ulmenis Prior consuluit THOMAM DE VIO, Ordinis sui Generalem, postea Cardinalem CAJETANUM dictum, qui tunc Romæ Concilio Lateranensi intererat. Hic die prima Aprilis anni 1515. quo ipso tempore in Concilio agebatur de Montibus Pietatis contra sententiam Cajetani in proxima Sessione X. ab usuræ suspitione absolvendis, responsum ad dictas literas dedit, quod extat inter ejus Opuscula in Tractatu *de Septemdecim Responsionibus &c.* Circa idem tempus JOANNES ECKIUS, hujatis Ingolstadiensis Academiæ Pro-cancellarius famosissimus, qui jam antea in publico confesso Bononiæ de hac quæstione disputaverat, misit casum de isto contractu decidendum ad Facultatem Theologicam Parisiensem: cùm autem ista ob varia impedimenta non potuerit congregari, opinionem suam particularem (a) ad quæstionem ECKII edidit JOANNES MAJOR insignis Theologus Parisiensis, eamque inseruit Commentario suo in quartum sententiarum: (b) ipse autem ECKIUS pro tuenda honestate Contractus Trini conscripsit insignem Tractatum, qui Manuscriptus asservatur in Bibliotheca Academiæ Ingolstadiensis, cui finem imposuit anno 1515. VII. Idus Martii,

Diff. III.

M

qui

*In contro-
versiam
tractus est
primùm in
Germania.*

qui dies in fine libri annotatur. Initium tamen Tractatus in hoc Manuscripto Volumine deest, ita ut ex trecentis septuaginta & octo Numeris, in quos totus liber distinctus est, primi octoginta quatuor deficiant. Summaria tamen singulorum numerorum, ad finem sunt adjecta, ex quibus facile patet, quid ibi fuerit tractatum. Majorem famam hæc controversia Romæ obtinuit, postquam DOMINICUS SOTUS (c) & MARTINUS NAVARRUS, (d) qui jam antea hunc contrahendi modum Regi Lusitaniæ proposuerat, oppositas suas opiniones, hic quidem pro Contractu Trino, ille verò contra istum vulgaverunt. Neque finem altercationibus imposuit Constitutio SIXTIV. quæ incipit *Detestabilis*.

- (a) Verba MAJORIS sunt: *quia ob varia impedimenta facultas super hoc non fuit congregata, nihil est ab eadem sacra Facultate decisum. Dicam cum benigna supportatione opinionem meam particularem in hac parte &c.* Ex his patet, Theologum hunc vocare opinionem suam particularem, non in alio sensu, quam quòd illa non fuerit edita communi nomine Facultatis Theologicæ.
- (b) *Dist. 15. q. 49.*
- (c) *De Justit. & Jur. lib. 6. q. 6. art. 2.*
- (d) *De Usuris in Cap. Si fœneraveris. n. 32. seqq. Item in Manual. Confess. c. 17. n. 254. seqq.*

§. 159.

*Hoc loco
breviter
de eo agen-
dum.*

Mihi animus non est, fusiùs pro rei gravitate hanc materiam discutere, tum quòd ea non constituat præcipuum scopum præsentis Dissertationis; tum quòd nolim in eadem navi cum NICOLAO BROEDERSEN navigare, (a) eodémque zeli Conciniani turbine obrui. Postquam igitur recensuero potissima argumenta eorum, qui licitum hunc contractum existimant; illorum quoque, qui eundem tanquam usurarium condemnant: demum paucis mentem meam aperiam, sublimiori decisione eam substraturus.

- (a) Hic anno 1743. in Hollandia Tomum edidit *de Usuris licitis & illicitis*, quem præcipuè impugnat P. CONGINA in tract. *De Usura*.

Usura Contractus Trini, postquam synopsis voluminosi operis Bræderfeniani Italico sermone ab Illustri Viro fuerat divulgata.

§. 160.

Patroni benignioris sententiæ innituntur potissimum his argumentis, quòd ista conventio, triplicem in se contractum involvens, I. nec substantiæ singulorum horum contractuum, II. nec æquitati naturali, III. nec legibus positivis adversetur: sed potius IV. rationi, V. sacris Canonibus, VI. Legibus civilibus, VII. & communi timoratorum praxi, à Viris doctissimis comprobata, sit conformis.

Art. 2.
ARGU-
MENTA
PRO CON-
TRACTU
TRINO.
*Defendi-
tur Con-
tractus
Trinus,*

§. 161.

I. Leges, ex quibus naturam contractuum discimus, ea ratione posse iniri societatem dicunt, *ut quis lucri partem se-
rat, de damno non teneatur: (a) ut nullius partem damni alter
sentiat, lucrum verò commune sit. (b) Hoc cum contingat per* *Quia nec
substantia
contra-
ctuum:*
Assecurationem, bene infertur, Assecurationem posse locum habere inter duos socios: (§. 126. seqq.) uti etiam conventionem de lucro certo pro incerto, cum eadem leges approbent societatem, in qua socius collatam pecuniam cum certa quantitate ex pacto recipit. (§. 151.) Frustra igitur dicitur, hos tres contractus non posse simul iniri inter easdem personas, licet juxta omnes celebrari possint inter plures: neque natura unius excludat conjunctionem aliorum. Nam quæ naturalia sunt alicui contractui, uti communio damni naturalis est societati, possunt per pactum abesse, quin evertatur substantia contractus.

(a) §. 2. *Inst. de Societ.*

(b) *L. 29. §. 1. ff. pro socio.*

§. 162.

II. *Æquitati naturali* nequaquam obest conjunctio horum contractuum; nam inæqualitas, quæ per Assecurationem

*Nec æqui-
tati na-
turali:*

M 2

So-